Ramunderbergets naturreservat

Mäktigt reser sig Ramunderberget som en tvärbrant klippvägg 70 meter över staden. Vid dess fot flyter idag Göta kanal som mynnar ut i Slätbaken.

Ramunderberget är en del av den förkastning som bildades för 2-300 miljoner år sedan. En jordbävning fick berggrundsplattan att spricka. Tryck och rörelser sänkte den södra delen till en havsvik och höjde den norra till en karakteristisk förkastningsbrant.

Berget har präglat och skyddat staden under århundraden och har också gett upphov till fantasier och myter. Idag är det ett uppskattat friluftsområde och sedan år 2000 naturreservat, 171 ha stort, ägt av Söderköpings kommun.

Reservatets värden är främst den 200-åriga gammeltallskogen, en av Östergötlands största, och artrikedomen med flera rödlistade arter. Skogen får utvecklas fritt och för att främja artrikedomen bland insekter och fåglar lämnas all död ved och stormfällda träd kvar i skogen.

Trappa vid Slussen

Petersburgstugan

Bergets namn

En folksaga berättar om jätten/vikingen Ramunder som rövar bort och håller jungfrun Ragnhild fången på berget. Hon blir fri men anklagas då för att ha offrat sin jungfrudom och döms till att brännas på bål. Vid bålet springer en källa fram och släcker elden, S:t Ragnhilds källa. Berget har också kallats Ramshäll.

Källorna

S:t Ragnhilds källa var grunden för Söderköpings Brunn som startade 1774 och ligger en bit nedanför berget. På berget, ovanför slussen, ligger Bergskällan, även kallad Trummekällan, som försåg stadsborna med vatten via trätledningar redan under medeltiden. Vidare finns Litzells källa inne i skogen i östra delen av reservatet, nu ses den endast som ett täckt cementrör.

Utsiktsplats och friluftsliv

På berget finns flera motionsspår: 2,5 och 1 km elljusspår, 2, 5 och 10 km spår, Borgbergsleden 9 km, som är en del av Östgötaleden samt fauna- och florastigen, 5 km, om reservatets natur och kultur. Spåren utgår från Petersburgs motionsanläggning i västra delen av reservatet. Dit man kan ta sig med bil. Här finns även skidspår, pulkabacke, mountainbikebana, bastuanläggning, duschar och omklädningsrum tillgängliga för alla samt stora gräsytor för picknick, lek och spel.

Utsiktsplatsen på bergets topp kommer man till antingen från Petersburg eller från Slussen via promenadstigar eller en trappa med 318 steg. Härifrån har man en vidsträckt utsikt och sommartid finns en utsiktskikare, fri att använda. Mellan Petersburg och utsiktsplatsen finns Lekarebacken med bänkar, grillplats och friluftskyrka.

Kulturlämningar

Fornlämningar som gravar, gränsrösen och vårdkase i nordvästra delen av reservatet och fynd av stenåldersyxor i Igelkärret norr om berget, visar att området har använts sedan förhistorisk tid.

Norr om Ramunder, ligger Borgberget med Sveriges största fornborg på fastlandet. Den har ca 660 meter stenvallar sammanlagt på ett område om 1500 x 300 m och dateras till 400-talet. I fornborgen finns "Ramunders hus", ett 100 m brett klapperstensfält. Leden på Borgberget går delvis genom svår terräng.

Utsiktsplats

Ramunderborgens mur

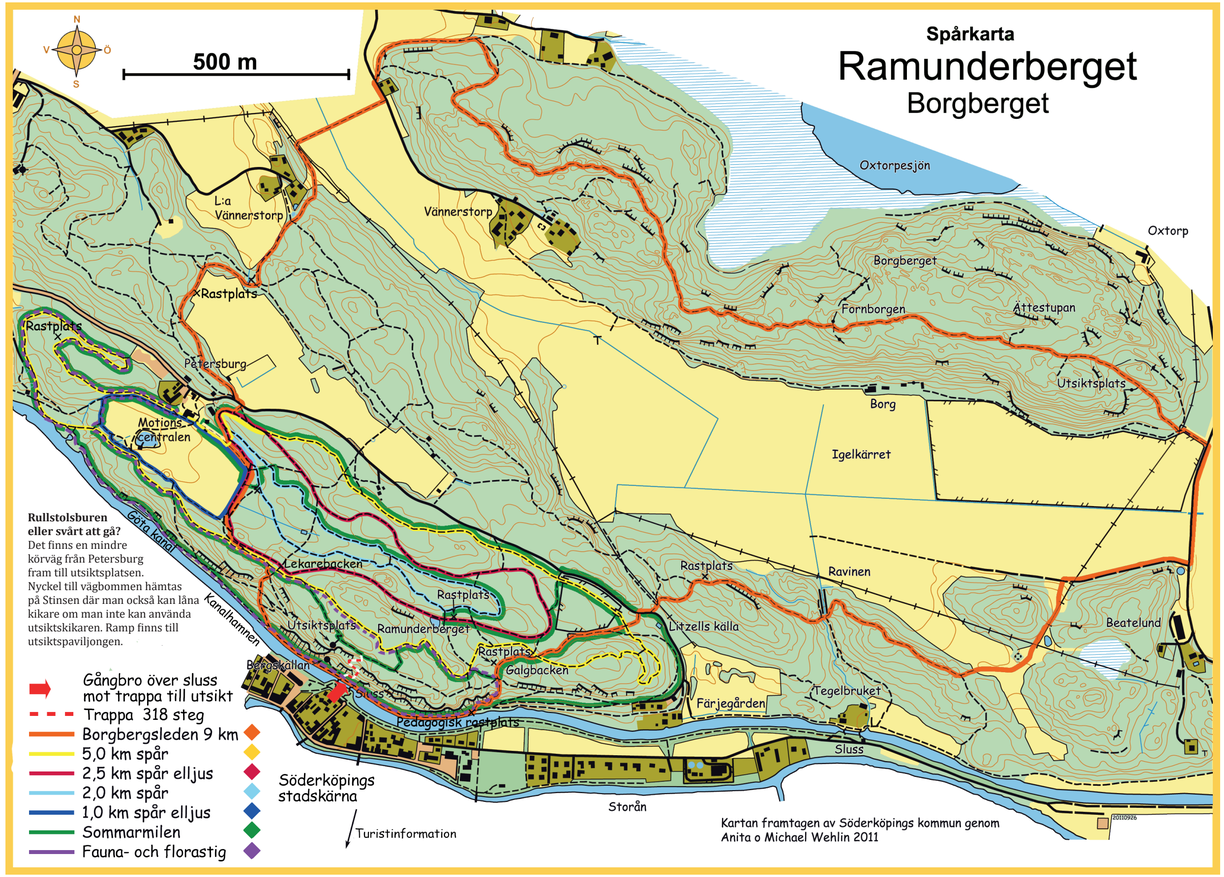

Rullstolsburen eller svårt att gå?
Det finns en mindre körväg från Petersburg fram till utsiktsplatsen. Nyckel till vägbommen hämtas på Stinsen där man också kan låna kikare om man inte kan använda utsiktskikaren. Ramp finns till utsiktspaviljongen.

I sydöstra delen av Ramunderberget låg Galgbacken, där brottslingar hängdes åtminstone under 15- och 1600-talen. På eller vid berget fanns ett kapell, ”S:t Johanni capell uti Ramshäll” som omnämns på 1400-talet. Det är oklart var det låg, men kanske fann man det vid en utgrävning på 1930-talet då gråstensmurar, tegelgolv och skelett påträffades, inte långt från galgbacken.

Under 1800-talets slut och i början av 1900-talet kunde gästerna på Söderköpings Brunn ta en stärkande promenad upp till Brunnsbacken efter att ha rotts över kanalen. På berget fanns serveringsvillan Paradiset, en musikpaviljong och fina promenadvägar.

Mera underhållning fanns i Folkets park som anlades 1926 vid västra delen av berget. På festplatsen fanns dansbana, tombola och skjutbana. Parken lades ner 1962.

Växtlighet

Reservatet uppvisar skiftande biotoper: åkrar, ängar, granskog, tallskog, bäckravin, kärr, hällmark och lövskog. Mest iögonfallande är den inplanterade lilla bokskogen som finns på bergets sydslluttning. På våren breder mattor av blåsippor ut sig och här finns även skogsviol, gulsippor och hålnunneört.

Blåsippor

Utmed kanalen är det näringsrik mark där de flesta lövträd och buskar som växer vilt i Sverige finns, bland de ovanligare är benved, getapel och skogsolvon, men här finns också europeisk lärk, ett inplanterat barrträd som fäller sina barr på hösten. Här klättrar också murgrönan uppför berget på sina ställen.

Vid infarten till Petersburg växer ett större hasselbestånd. På ängen intill (delvis klippt fotbollsplan) och i vägkanten växer vanliga örter som frossört, gulmåra, gulsporre, beksöta, humlelusern, kummin, gökärt och häckvicker.

Öster om Petersburg, i den del som vetter mot Borgberget finns blandad granskog med äldre lövträdsinslag, med mycket död ved och många 100-åriga granar. I örtskiktet finns bergslok, svartbräken, liljekonvalj, nattviol, knärot, pyrola och skogsstjärna.

På själva toppen av Ramunderberget breder hällmarker med tall, ljung och kruståtel ut sig. Här finns torr- och kalkgynnade arter som blodnäva, kungsmynta, äkta johannesört, backtimjan och harmynta som växer i det tunna jordtäcke som utmärker hällmarken.

Hällmark

Hällmarken övergår i gammal tallskog med 150-200-åriga tallar. På vissa stammar kan man hitta tallticka. Den är en viktig indikator för sällsynta vedlevande insekter. Typisk för gammelskogen är också ryl, en småbuske med röda blommor som förekommer sällsynt i äldre tallskog. På bergbranterna växer fältmalört, getrams, blåmunkar, grusslok, gaffelbräken och hällebräken. Delar av tallskogen närmast galgbacken bär spår av brand.

Bäckravinen ovanför Tegelbruket sprängdes 1898 för att avvattna Igelkärret. Den bjuder på en dramatisk natur med branta bergssidor ner till vattendraget. Här växer bl a klibbal och hassel.

Lite här och där i reservatet växer olika exoter, inplanterade träd, som coloradogran, weymothtall och lärkträd.

På klipporna växer olika ragglavar. Dessa är mycket sällsynta, den enda förekomsten i Östergötland av naken ragglav och den pudrade rosettlaven är på Ramunderberget. Av mossorna kan nämnas kammossa, som är mindre vanlig.

Tre rödlistade (sällsynta) svampar har också påträffats: kryddspindling, vednavling och scharlakansvaxskivling förutom de rödlistade tickorna tallticka och kötticka.

Hasselsnok

Djurliv

Däggdjuren som finns i naturreservatet är de vanliga i trakten som skogsmus, ekorre, grävling, vessla, mink, räv, mård, hare, rådjur och älg. Bland fladdermössen finns den ovanliga fransfladdermusen.

Bland fåglarna kan särskilt nämnas mindre hackspett och göktyta som båda är rödlistade. Göktytan är specialiserad på att äta myror och har ett högt läte ”ty-ty-ty” i maj och juni. I området finns flera hackspettar som gröngöling, spillkråka och stor hackspett förutom den mindre hackspetten.

Andra intressanta fåglar är kattuggla, korp, svarthätta, grönsångare, trädpiplärka, sånglärka, järnsparv, stenknäck och rödvingetrast. Berguven hörs i området men häckar utanför reservatet.

I hällmarksområdet finns chansen att se den sällsynta hasselsnoken. Den kramar sina byten till döds likt en liten boaorm. Det finns också huggorm, skogs- och kopparödla inom reservatet.

All död ved som lämnas kvar är till för de många skalbaggar som lever av död ved t ex den rödlistade reliktbocken. Fåglar som hackspettar gynnas av död ved med mycket insekter.

Bokskogen

I reservatet får man inte:

- gräva, hacka, rista, måla eller skada markyta eller stenblock
- skada levande eller döda träd och buskar, gräva upp växter; samla mossor, lavar eller svampar, undantaget matsvamp
- bortföra djur, ägg eller bo, klättra i boträd eller störa djurlivet
- medföra okopplad hund eller annat husdjur
- rida, ställa upp husvagn, tälta eller göra upp eld utanför eldstad iordningställd av förvaltaren
- framföra cykel eller motordrivet fordon annat än på väg

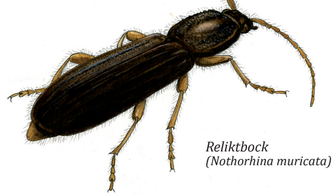

Reliktbock
(Nothorhina muricata)

Skogsolvon

Ravinen

Scharlakansvaxskivling

Mindre hackspett

Text, foto och layout:
Monica Stangel Löfvall
Foto:
Jan Nilsson, Lennart Pettersson, Lars Hedenström, Jason Hollinger, Marie Landh, Mattias Schönbeck, Studio PIQTURA.
Illustration: *Nils Forshed*
Research: *Lars-Olof Rosenström*

Utgiven 2021 av Söderköpings kommun
Turistinformation 0121-18160
www.soderkoping.se

SÖDERKÖPING.SE

ramunderfolder_2017_omtryck21.indd 2
2021-10-21 16:21:16